

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu s výsledky inspekční činnosti zaměřené na obsah, pojetí a kvalitu výuky občanského vzdělávání v základních a středních školách. Inspekční činnost byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a), b) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Tematická inspekční činnost se skládala z inspekčního elektronického zjišťování, které bylo provedeno v podobě on-line dotazníku v termínu od 26. ledna do 18. února 2016 na vzorku 951 základních škol (což je 23,1 % všech základních škol zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení) a 311 středních škol (což je 23,8 % všech středních škol zapsaných v rejstříku škol a školských zařízení), a z prezenční inspekční činnosti uskutečněné v rámci komplexní inspekční činnosti na vzorku 145 základních škol a 75 středních škol, jež byla realizována v období od 14. března 2016 do 28. června 2016. V rámci inspekční činnosti na místě byly zadávány také ankety pro učitele občanského vzdělávání.

Na přípravě a realizaci tematické inspekční činnosti spolupracovala Česká školní inspekce s Centrem občanského vzdělávání, které působí při Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze a které je jedním z hlavních garantů dlouhodobé podpory koncepčního rozvoje občanského vzdělávání v České republice.

Tematická inspekční činnost zároveň navazovala na některá dílčí témata šetření sociální gramotnosti žáků uskutečněného ve školním roce 2011/2012 ve spolupráci České školní inspekce a výše zmíněného centra¹.

2 Zaměření inspekční činnosti

V rámci tematické inspekční činnosti zaměřené na občanské vzdělávání² se Česká školní inspekce orientovala zejména na hodnocení organizace občanského vzdělávání (dále i „OV“) v rámci školních vzdělávacích programů (dále i „ŠVP“), začlenění jeho témat do výuky školních předmětů, vymezení vzdělávacích cílů, tematický obsah občanského vzdělávání a délku praxe učitelů občanského vzdělávání v základních (dále i „ZŠ“) a středních školách (dále i „SŠ“). V průběhu inspekční činnosti ve školách byly hodnoceny také specifické aktivity škol směřující k podpoře rozvoje občanské gramotnosti, metody a formy výuky, využití výukových materiálů, způsoby motivování a hodnocení žáků, výsledky komunikace a výchovného působení v oblasti osvojení občanských kompetencí ze strany žáků, míra participace žáků na rozhodování o podobě školního prostředí a obsahu školních činností, povědomí žáků o právech a povinnostech zakotvených ve školním řádu nebo spolupráce s externími subjekty. Sledováno a hodnoceno bylo také personální, materiálně-technické a finanční zajištění občanského vzdělávání a zjišťován byl rovněž zájem vedení základních a středních škol o různé formy podpory rozvoje kvality občanského vzdělávání. Sledovaným obdobím, k němuž se všechna zjištění vztahují, byl školní rok 2015/2016.

Tematická inspekční činnost vycházela také ze strategických rezortních dokumentů, jako

1 http://www.obcanskevzdelavani.cz/uploads/00116890d1e4e1383dd12bf54e39177201807af8_uploaded_cov2012-csi-zavery_setreni_socialni_gramotnosti_zaku_final.pdf

2 Občanské vzdělávání představuje výchovně-vzdělávací aktivity, které posilují občany v tom, aby se informovaně, odpovědně a aktivně podíleli na spravování věcí veřejných a na rozvoji demokratické společnosti. Občanské vzdělávání pomáhá lidem žít v demokracii a demokracii ochraňuje proti totalitárním systémům. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je občanské vzdělávání částečně vymezeno ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni, ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost na 2. stupni a také jako průřezové téma Výchova demokratického občana. V Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia jsou základy občanského vzdělávání obsahem vzdělávací oblasti Člověk a společnost. V Rámcovém vzdělávacím programu pro obory středního odborného vzdělávání jsou některá témata občanského vzdělávání součástí společenskovedního vzdělávání a také jako průřezové téma Občan v demokratické společnosti.